

<div><div></div><div><div>Sun.11 Jun 2023</div></div></div>
۲۲ دو‌قدعه ۱۴۴۴ – سال هم
شماره ۲۲۵۱
اصفحـــهٔ ۵۰۰۰نومان
www.forsatnet.ir

یادداشت

۲ دلیل بحران آب در ایران

فاطمه پاسبان

عضو موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی شاید بارها در اندیشه خود کلتچار رفته‌ایم که چرا بخش کشاورزی در میان فعالیت‌های بخش صنعت و خدمات همواره متهم اول بحران آب در ایران است؟
آمایش سرزمین، حکمروایی خوب، کشاورزی هوشمند، رعایت الگوی کشت، کشت فراسرزمینی، کاهش ضایعات، زنجیره ارزش و… چرا هیچ‌کدام کامل و جامع اجرائی نمی‌شود؟
به نظر می‌آید پاسخ همه این چراها ریشه در یک اندیشه و تفکر دارد و آن‌هم گوش «هتهم‌یابی» به‌جای «مسئله‌یابی» است. مسئله‌یابی یک مهارت است که در آن بایستی مسئله را شناخت، فرصت‌ها را به‌درستی تشخیص داد و به‌طور عقلانی و صحیح اطلاعات را جمع‌آوری کرد و از آنها استفاده بهینه کرد. تمامی این کارها از مهارت‌های مدیریت کارآمد است که در مواقع مخاطره‌آمیز بتواند به درستی تصمیم بگیرد و با آینده‌نگری مسیری و نقشه راه را طوری طراحی و تدوین نماید تا به سلامت به سرانجام مطلوب برسد.

بسیار دیده و شنیده‌ایم از زبان مسئولان و مدیران که مشکل بحران آب، کشاورزی است و هندوله! گویی تولید بخش کشاورزی در کشورهای دیگر بدون آب است و بدون توجه به نیاز آبی تولید یک محصول به‌صرف اینکه هندونه آب دارد پس آب‌بر است، فضای عمومی کشور را به سمت حاشیه امن خود می‌کشانند که سؤال نشود مگر در کشورهای دیگر تولید کشاورزی بدون آب است؟ آنها هم آب برای تولید کشاورزی استفاده می‌کنند اما مدیریت دارند، آینده‌نگری دارند، سیستم پایش و هشدار…

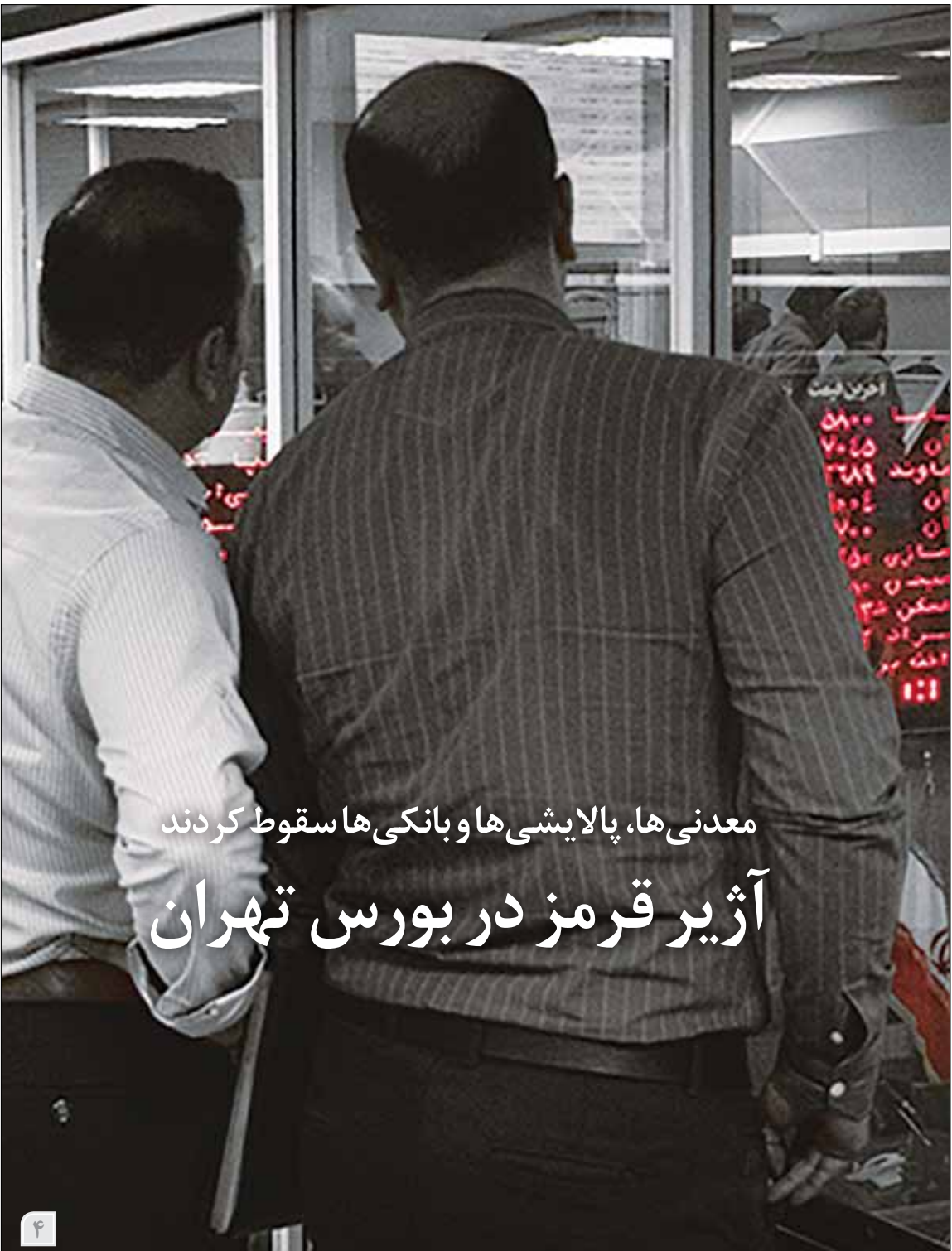
فرصت امروز: در آغازین روزهای سال ۱۴۰۲، قیمت بیت‌کوین از مرز ۲۸ هزار دلار بالاتر رفت و همچنین فدرال رزرو آمریکا بار دیگر نرخ بهره را افزایش داد تا جلوی پیشروی تورم را بگیرد. «جروم پاول»، رئیس فدرال رزرو در هنگام اعلام خبر افزایش نرخ بهره سعی کرد به پرسش‌های خبرنگاران جواب بدهد تا نگرانی‌ها را از بحران اخیر بانکی در آمریکا پایین بیاورد. تحلیلگران وب‌سایت «کوین بیورو»، مهم‌ترین بخش‌ها از پاسخ‌های «جروم پاول» را تحلیل محتوا کردند تا در یافتن سیاست‌های بانک مرکزی آمریکا برای ماه‌های آینده چیبست و بازارها در شش ماه آینده به کدام سمت و سو خواهند رفت. از صحبت‌های رئیس فدرال رزرو در این نشست خبری برمی‌آید که به احتمال خیلی زیاد در سال ۲۰۲۳ – یعنی تا زمستان ۱۴۰۲ – بازارهای مالی مسیر کنونی را طی خواهند کرد. نه سقوط بزرگی خواهیم داشت و نه بیت‌کوین به اوج قبلی (اوج ۶۸ هزار دلاری) بازخواهد گشت. در مورد بحران بانکی هم فعلا شاهد بخش کوچک‌تر ماجرا بوده‌ایم. گزیده‌ای از گزارش وب‌سایت «کوین بیورو» را در ادامه می‌خوانید.

بحران بانکی، تورم و بیت‌کوین

تقریبا حدود یک سال قبل بود که فدرال رزرو افزایش نرخ بهره بانکی در آمریکا را کلیه زد تا بتوانند تورم بی‌سابقه این کشور را کنترل کند. افزایش نرخ بهره یعنی کاهش چاپ پول و سخت شدن گرفتن وام از بانک‌ها. این به معنای کاهش تورم است اما همزمان جلوی رشد اقتصاد را می‌گیرد – چون شرکت‌ها نمی‌توانند وام ارزان بگیرند و توسعه پیدا کنند – و همچنین به معنای سقوط بازارهای مالی است چون مردم و شرکت‌ها دیگر پول مفت ندارند تا در بازارهای پرریسک کریپتو یا بورس سرمایه‌گذاری کنند.
اواخر تابستان گذشته که سرعت رشد تورم آرام آرام شروع به کاهش کرد، تحلیلگران و فعالان بازار به این نتیجه رسیدند که سیاست فدرال رزرو موفق بوده است. این یعنی احتمالاً به زودی فدرال رزرو، روند افزایش نرخ بهره را متوقف می‌کند و رونق به بازارهای مالی برمی‌گردد. همین امیدواری به آینده بود که باعث شد بازارهای مالی اوایل زمستان اوضاع خوبی پیدا کنند و بیت‌کوین از کف ۱۶ هزار دلاری خود تکان نخورد. (بازارها عموما رو به آینده دارنده یعنی سرمایه‌گذاران به این فکر می‌کنند که بعدا چه رخ می‌دهد و با توجه به انتظارشان از آینده، امروز دستت به خرید یا فروش می‌زنند.) اینکه تورم چندین س‌ماه پیاپی کاهش یافت،

فرصت امروز

برای کسب و کار آفرینی

معدنی‌ها، پالایشی‌ها و بانکی‌ها سقوط کردند

آژیر قرمز در بورس تهران

سیاست‌های فدرال رزرو، بازارها را به کدام سو می‌برد؟

دوراهی تورم یا رکود ۲۰۲۳

دارایی‌ها و بدهی‌های فدرال رزرو را فهرست می‌کنند ناگهان دچار تغییرات جدی شود و طی دو هفته به آن ۳۹۳ میلیارد دلار اضافه شود. سرمایه‌گذاران این را نشانه به هم ریختن اقتصاد دانستند و به این نتیجه رسیدند حالا که افزایش یک‌ساله نرخ بهره باعث ورود احتمالی کشور به رکود شده – و ورشکستگی بانک سیلیکون ولی مهمترین نشانه‌اش است – به زودی فدرال رزرو وارد عمل می‌شود و سیاست افزایش نرخ بهره را متوقف می‌کند.
اصولا سرمایه‌گذاران از مدت‌ها پیش معتقد بودند که سیاست افزایش نرخ بهره به یکی از مدهای پیش منتهی‌گبری که فدرال رزرو، کشور را وارد بحران از این دو دلیل متوقف می‌شود؛ یا تورم کنترل می‌شود یا اقتصاد به مرز نابودی می‌رسد و فدرال رزرو مجبور می‌شود سیاستش را متوقف کند. این نتیجه‌گیری که فدرال رزرو، کشور را وارد بحران کرده و حالا زمان تغییر سیاستش است، باعث شد سرمایه‌گذاران امیدوارانه شروع به خرید کنند و بدین ترتیب، بازارهای بورس و کریپتو دوباره جان گرفتند. بیت‌کوین مرز ۲۸ هزار دلار را رد کرد و عده‌ای معتقد بودند به زودی به ۴۰ هزار دلار خواهد رسید، اما بحران بانکی آنطور که تحلیلگران پیش‌بینی می‌کردند، بزرگ نشد و امید به تغییر سیاست فدرال رزرو کمرنگ شد. به همین خاطر بود که کنفرانس خبری «جروم پاول» باعث تغییر خاصی در بازارها نشد، چون از قبل معلوم بود که سیاست افزایش نرخ بهره فعلا متوقف نخواهد شد.

تورم یا رکود؟ مسئله این است

اما سخنرانی «جروم پاول» از جهات دیگری اهمیت داشت و می‌توان به کمکش ماه‌های آینده را پیش‌بینی کرد. او در سخنرانی خود گفت که «مداد کوچکی از بانک‌ها» دچار مشکلاتی شدند و اعتماد به سیستم بانکی را در معرض قرار دادند. به همین خاطر بود که فدرال رزرو به سرعت به همراه وزارت خزانه‌داری آمریکا وارد عمل شد تا اعتماد به سیستم را برگرداند. «جروم پاول» گفت که در نتیجه «برنامه تأمین بودجه بانک‌ها»، سیستم امن نشده و نقدینگی در وضعیت خوبی قرار دارد. او سپس پیش‌بینی کرده است و همچنان تمرکز اصلی‌اش روی مهار تورم است و نه رشد اقتصادی. رئیس فدرال رزرو در پایان سخنانش تأکید کرد که رسیدن به تورم ۲ درصدی نیازمند «دوره‌ای از رشد کندتر» از دید تحلیلگران این یعنی اگر بحران بانکی حل نشود یا بانک‌ها را از آنها می‌گرد.
وضع بدتر شود، فدرال رزرو بالاخره سیاست افزایش نرخ بهره را متوقف خواهد کرد.

«حقیظه غایه از کان» رئیس بانک مرکزی ترکیه شد

بانوی بانکدار در همسایه غربی

ارشاد بانک «فرست ریپابلک» بود؛ همان بانکی که پس از ورشکستگی تاونست در سال‌های مدیریت «ارکان» به یکی از بانک‌های مهم آمریکا تبدیل شود. خانم «ارکان» جایگزین جوجیوا» رئیس صندوق بین‌المللی پول، «کریستین لاگارد» رئیس بانک مرکزی اروپا، «جنت پلن» وزیر خزانه‌داری آمریکا و… اشاره کرد؛ فهرستی که رفته رفته طولانی‌تر می‌شود و از افزایش نقش آفرینی زنان در مهم‌ترین نهادهای اقتصادی جهان حکایت دارد.

حالت جدیدترین نام در فهرست بانوان بانکدار جهان از آن خانم «حقیظه غایه از ارکان» است که اخیرا به عنوان رئیس بانک مرکزی ترکیه منصوب شده است. او که سابقه مدیریت بانک «فرست ریپابلک» و شرکت خدمات مالی «گلدمن ساکس» را در کارنامه دارد، نخستین زنی است که به ریاست بانک مرکزی ترکیه می‌رسد. او همچنین پنجمین فردی است که در طول چهار سال گذشته به ریاست بانک مرکزی ترکیه رسیده است. خانم «ارکان» ۴۳ ساله است و از دانشگاه پرینستون دکتری مهندسی مالی گرفته است. او از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۱ در مدیران

طرح کارمزد تراکنش خرید کارت‌به به تعویق افتاد

جزئیات کارمزد تراکنش‌های خرید

طرح کارمزد تراکنش خرید کارت‌ی که قرار بود از امروز یکشنبه ۲۱ خردادماه اجرا شود، به دلیل عدم آمادگی زیرساخت برخی از بانک‌ها به چهارم تیرماه موکول شد. این طرح در راستای اصلاح نظام کارمزد انجام می‌شود که روز ۱۷ اردیبهشت‌ماه از سوی بانک مرکزی ابلاغ شد و در فاز نخست آن، نانوائی‌ها، سوپرمارکت‌ها و فروشگاه‌های مواد غذایی از پرداخت کارمزد معاف هستند…

۲

«فرصت امروز» چالش‌های «قانون بانک مرکزی» را بررسی می‌کند

اصلاحات بانکی در تنگنا

نزدیک به نیم قرن است که شورای پول و اعتبار، سکاندار اصلی سیاستگذاری بانکی کشور است. تولد این نهاد فراقوه‌ای، مرهون قانون پولی و بانکی کشور است که در تیرماه ۱۳۵۱ در ۴۵ ماده به تصویب رسید و ساختاری نوین از بانک مرکزی ایران به نمایش گذاشت. بدین ترتیب در قالب قانون پولی و بانکی کشور که کارشناسان از آن به عنوان قانونی مترقی و پیشرو در نظام بانکداری ایران یاد می‌کنند، نهادهای بانکی نظیر شورای پول و اعتبار و هیأت نظارت اندوخته اسکناس با شکل و شمایی نو، پای به حوزه بانکداری ایران گذاشتند. اهمیت شورای پول و اعتبار به عنوان سکاندار سیاستگذاری بانکی کشور به جهت استقلال آن از دولت است و اینکه با ظهور این نهاد فراقوه‌ای، سیاستگذاری در امور بانکی از انحصار دولت خارج شده است.

حال پس از پنج دهه به واسطه طرح «قانون بانک مرکزی» که البته هنوز به تصویب نهایي نرسیده و با ده‌ها ایراد اساسی از سوی شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام (۱۵۴ ایراد توسط شورای نگهبان + ۱۹ ایراد توسط مجمع تشخیص) روبه‌رو شده است، قرار است هیأت عالی بانک مرکزی جایگزین شورای پول و اعتبار شود. البته منتقدان به طرح پرحاشیه مجلس، انتقادات گسترده‌ای دارند و معتقدند جایگزینی هیأت عالی بانک مرکزی با شورای پول و اعتبار، استقلال بانک مرکزی را از بین می‌برد. کارشناسان پولی و بانکی، ویژگی اصلی این قانون را دولتی کردن کامل بانک مرکزی و سلب حضور بخش غیردولتی از عرصه سیاستگذاری بانکی کشور با حذف شورای پول و…

۲

بیانیه سیاستی مرکز پژوهش‌ها در مورد صنعت و بازار خودر و منتشر شد

پنج ضلعی معضلات خودروسازی

۲

مدیریت و کسب‌وکار

بایدها و نبایدهای کسب و کار خانوادگی

همکاری با اعضای خانواده به عنوان اعضای شرکت رویایی است که خیلی از کارآفرینان آرزوی تحقیقش را دارند. هرچه باشد اعضای خانواده حرف یکدیگر را بهتر متوجه می‌شوند. به علاوه، میزان دل‌سوزی برای آینده استرات‌آپ هم در این وضعیت افزایش قابل ملاحظه‌ای دارد. البته همه اینها روی کاغذ جالب به نظر می‌رسد؛ چراکه کسب و کارهای خانوادگی هم مثل هر امر دیگر در این دنیا با چالش‌هایی رو به روست. مدیرانی که هیچ تعارفی با کارمندان ندارند، معمولا در واکنش به کوچک‌ترین اشتباهی از سوی نیروی کار برخورد‌های سسختی نشان می‌دهند. حالا اگر به جای کارمندان غریبه پای اعضای خانواده وسط باشد، احتمالا کلی تعارف و رودربایستی به ماجرا اضافه خواهد شد. خد آب که نمی‌تواند با اعضای خانواده‌هاش تند و خشن برخورد کند! ما در روزنامه فرصت امروز معتقدیم کارآفرینی با همکاری اعضای خانواده مثل…

رئیس فدرال رزرو همچنین گفت که تورم در آمریکا همچنان بسیار بالاتر از هدف ۲ درصدی بانک مرکزی است، اما آمار بیکاری هم زیر ۴ درصدی است که فدرال رزرو به عنوان حداکثر در نظر گرفته است. به طور کلی، بانک‌های مرکزی جهان برای خود دو هدف اصلی مشخص کرده‌اند: بیکاری حداقلی و ثبات قیمتی (مهار تورم) و این دو را به کمک بالا و پایین کردن نرخ بهره تنظیم می‌کنند. هر وقت تورم بالا می‌رود نرخ بهره را بالا می‌برند تا وام گرفتن سخت‌تر شود و میزان نقدینگی در اقتصاد پایین بیاید. از سوی دیگر، هروقت به خاطر نرخ بهره بالا، سرمایه‌گذاری‌های جدید در اقتصاد پایین می‌آید و احتمال ورود کشور به رکود می‌رود، نرخ بهره را پایین می‌آورند. حفظ این توازن اصولا دشوار است و گاهی اوقات اوضاع از کنترل خارج می‌شود.

«جروم پاول» در سخنانش به آمار منتشر شده در «خلاصه پیش‌بینی‌های اقتصادی» اشاره کرد که هر ۱۲ هفته یکبار توسط اقتصاددانان فدرال رزرو منتشر می‌شود. در آخرین گزارش که مربوط به ۲۲ مارس است، این اقتصاددانان پیش‌بینی کرده‌اند که به خاطر نرخ بهره بالا، تا پایان سال ۲۰۲۳ رشد اقتصادی آمریکا ضعیف‌تر خواهد شد و نرخ بیکاری بالاتر خواهد رفت. «پاول» گفت که فدرال رزرو پیش‌بینی می‌کند تورم ۲ درصدی س‌شاخص هزینه‌های شخصی (PCE) تا پایان سال به ۳٫۳ درصد کاهش پیدا کند و طی این مدت همچنان نرخ بهره بالا خواهد ماند.

تا آخر سال کاهش نرخ بهره نداریم

البته او پیش‌بینی کرد اوضاع نقدینگی بانک‌ها تا پایان سال عالی نخواهد بود؛ یعنی که آنها با سسختی بیشتری به شرکت‌ها و مردم وام خواهند داد. در نتیجه باید منتظر کوچک شدن بیشتر اقتصاد آمریکا باشیم. به هر حال هنوز معلوم نیستت که فدرال رزرو در جلسه بعدی خود آیا دوباره نرخ بهره را افزایش خواهد داد یا نه و باید منتظر گزارش‌های تازه از وضعیت تأمین بودجه بانک‌ها، سیستم اما فدرال رزرو نرخ بهره را در پایان سال ۲۰۲۳ حدود ۵٫۱ درصد پیش‌بینی کرده است و همچنان تمرکز اصلی‌اش روی مهار تورم است و نه رشد اقتصادی. رئیس فدرال رزرو در پایان سخنانش تأکید کرد که رسیدن به تورم ۲ درصدی نیازمند «دوره‌ای از رشد کندتر» از حد معمول و اشتغال‌زایی ضعیف‌تر» خواهد بود. این را می‌توان نزدیک‌ترین چیز به اعتراف رئیس بانک مرکزی به ورود این کشور به رکود دانست. عده زیادی از فعالان اقتصادی پذیرفته‌اند که

شد و پس از اتمام دوره متوسطه، از رشته مهندسی صنایع دانشگاه بوغاز ایچی استانبول در سال ۲۰۱۰ فارغ‌التحصیل گشت. او سپس برای ادامه تحصیل به آمریکا رفت و در سال ۲۰۰۵ در رشته مهندسی مالی و تحقیق در عملیات متمرک گرفت. خانم «ارکان» در نخستین گام در شرکت خدمات مالی و بانکداری آمریکایی گلدمن ساکس، کارش را آغاز کرد. او در حضور ۹ساله خود در این مجموعه، به اعضای هیأت‌های مدیره و مدیران بانک‌های مهم و شرکت‌های بیمه خدمات مشاوره داد. وی در سال ۲۰۱۴ نیز در شرکت خدمات مالی «فرست ریپابلک بنک» شروع به کار کرد و در ادامه وارد هیأت‌مدیره شرکت خدمات مالی «ملکنن» شد که در فهرست «فورچن ۵۰۰» قرار دارد. براساس تحقیقات مجله «سان فرانسیسکو تایمز» در سال ۲۰۱۸، او تنها زن زیر ۴۰ سال بود که در سمت رئیس و مدیرعامل ۱۰۰ بانک بزرگ آمریکا حضور داشت. وی همچنین در سال ۲۰۱۹ در فهرست «زان مهم عرصه بانکداری و امور مالی» از سوی مجله «کترینز» و فهرست «زنانی که باید مورد توجه قرار گیرند» از سوی «امریکن بنکر» قرار گرفت.

نگاه

روند صادرات در قیل و بعد از تحریم‌ها نشان می‌دهد

ناکامی ارزی تجارت خارجی

اقتصاد سیاسی ایران همچنان چشم به احیای برجام دارد تا از گزند تحریم‌ها برکنار بماند؛ تحریم‌هایی که در سالیان گذشته تاثیر سوء و مخربی در سیر شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی داشته و بیش از هر موضوع دیگری، عملکرد اقتصاد کشور را تحت تاثیر قرار داده است. علاوه بر تحریم‌های تجاری، تحریم‌های مالی نیز با هدف جلوگیری از انجام معاملات مالی، بخش تجارت خارجی کشور را متاثر ساخته است. به عبارتی، تشدید تحریم‌ها، هزینه مبادلات تجاری کشور را افزایش داده است. در همین زمینه، مرکز پژوهش‌های مجلس با تفکیک دو دوره زمانی قبیل (۱۳۸۹-۱۳۷۹) و بعد از تحریم (۱۴۰۰-۱۳۹۰) به «بررسی نقش سیاست‌های ارزی در تحولات بازرگانی خارجی در اقتصاد ایران» پرداخته است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در دو دهه گذشته سیاست‌های ارزی عمدتا در خدمت تجارت خارجی کشور قرار نگرفته است. آنچه می‌توان از آن به «ناکامی ارزی تجارت خارجی» تعبیر کرد؛ از یکسو در دهه ۸۰، سیاست تثبیت نرخ ارز به دلیل ناسازگاری با سیاست بهبود تراز تجاری، به تضعیف صادرات و ترغیب واردات و نهایتا تشدید ناترازی تجاری منجر شد و از دیگر سو در دهه ۹۰ همزمان با کاهش قدرت بانک مرکزی برای تثبیت نرخ اسمی ارز، علاوه بر عدم تخصیص ارز واردات، کسری تراز تجاری کم شده اما در مقابل، رشد صادرات به شکل قابل توجهی کاهش داشته است.

به تعبیر مرکز پژوهش‌ها، اثر افزایش نرخ ارز حقیقی بر صادرات تمامی گروه‌های تعرفه یکسان نبوده است. هرچند مطابق انتظار افزایش نرخ ارز حقیقی افزایش صادرات برخی گروه‌های تعرفه را در پی داشته، اما در رابطه با برخی دیگر از گروه‌های تعرفه‌ای میزان صادرات کاهش یافته است؛ یعنی در طول دوره تشدید تحریم و همراه با افزایش نوسانات و جهش‌های ارزی، نرخ رشد صادرات و واردات کل کشور به طور قابل توجهی کاهش یافته است. براساس این گزارش، در طول سال‌های گذشته همواره سیاست‌های ارزی متفاوتی از سوی سیاستگذاران دنبال شده است. یکی از بخش‌هایی که مستقیما از سیاست‌های ارزی اثر منفی می‌پذیرد، بخش بازرگانی خارجی است. لزوم کاهش اتکا به درآمدهای نفتی و رهایی از اقتصاد تک محصولی موجب شده تا توجه به متنوع‌سازی درآمدهای ارزی از محل بازرگانی خارجی همواره مورد تأکید قرار گیرد. بر همین اساس به ویژه از برنامه چهارم توسعه، افزایش رقابت‌پذیری در زمینه تولیدات داخلی و صادرات غیرنفتی مدنظر سیاستگذاران بوده و در ضمن سیاست‌های ارزی اعلامی در برنامه‌های توسعه، تعیین نرخ ارز در چارچوب دستیابی به اهداف توسعه بخش بازرگانی خارجی مورد توجه قرار گرفته است. با این وجود متأسفانه در طول دهه‌های گذشته علی رغم دفعه‌فمندی مسئولان در زمینه وضعیت تراز تجاری کشور، سیاست‌های اعمال شده در رابطه با نرخ ارز با اهداف در نظر گرفته شده برای ارتقای بخش بازرگانی خارجی کشور، سازگار نباشته است. بنابراین نیاز است تا ضمن پایبندی به سیاست‌های ارزی اعلامی در برنامه‌های توسعه، اصلاحاتی در سیاست‌های ارزی به منظور ایجاد ثبات در روند بلندمدت نرخ ارز حقیقی برای ارتقای بخش بازرگانی خارجی کشور دنبال شود.

همانطور که اشاره شد، مرکز پژوهش‌ها در این گزارش، روند صادرات در دو دوره پیش (۱۳۸۹-۱۳۷۹) و پس از تحریم‌ها (۱۴۰۰-۱۳۹۰) را بررسی کرده است. طبق ارزیابی بازوی کارشناسی مجلس، افزایش حضور ایران در بازارهای بین‌المللی و گسترش تنوع کالاهای صادراتی و همچنین بهبود مناسبات سیاسی در دهه ۸۰ شمسی، فضای مناسبی را برای ارتقای صادرات گمرکی کشور پدید آورد. این موارد موجب شد تا در دهه ۱۳۸۰، روند صادرات گمرکی کشور همواره صعودی باشد. آمارها نشان می‌دهد که متوسط صادرات گمرکی در بازه زمانی ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹ برابر با ۱۳٫۶۶ میلیارد دلار بوده و صادرات کشور در این مدت به طور متوسط سالانه ۲۳٫۱۸ درصد رشد کرده است. سپس با آغاز دهه ۱۳۹۰ و اعمال تحریم‌ها، به طور میانگین نرخ ارز حقیقی افزایشی شده و نرخ رشد صادرات کشور نسبت به دهه قبل از سال ۱۳۸۹ محسوسی داشته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که نرخ رشد صادرات در این دهه برابر با ۲۷٫۲۷ درصد بوده، اما این نرخ در سال ۱۳۹۹ به منفی ۱۵٫۵۴ درصد رسیده است؛ یعنی کمترین نرخ رشد در دهه ۹۰. در همین زمینه مسلما یکی از علل اصلی افزایش نوسان در نرخ رشد صادرات، افزایش نوسانات نرخ ارز در این دهه بوده است. به طور کلی بنا بر ادبیات اقتصادی، انتظار می‌رود که افزایش نرخ ارز حقیقی، رشد صادرات و کاهش واردات را در پی داشته باشد، اما بررسی عملکرد این متغیرها بر یکدیگر در اقتصاد ایران نشان می‌دهد که با وجود افزایش نرخ ارز حقیقی، میزان صادرات تنها در برخی از گروه‌های کالایی افزایش یافته و در بیشتر گروه‌های تعرفه‌ای کاهش پیدا کرده و با اینکه افزایش قابل توجهی نداشته است. چنین نتیجه‌ای این امر را متذکر می‌شود که افزایش نرخ ارز حقیقی تنها یکی از علل افزایش رقابت‌پذیری کالاهای صادراتی است و مواردی از قبیل وارداتی‌بودن برخی از مواد اولیه، مشکلات متعدد ناشی از تحریم‌های خارجی و مبادلات بانکی، ناساعد بودن محیط کسبوکار، عدمبرهمدندی بنگاه‌ها از فعالیت‌های تحقیق و توسعه و منوعیت‌ها و محدودیت‌های صادراتی از جمله عواملی هستند که بر رقابت‌پذیری محصولات تجاری به شکل منفی اثر گذار هستند؛ ضمن اینکه افزایش نرخ ارز حقیقی پس از تحریم با افزایش نوسان‌ها و ناطمینانی‌هایی همراه بوده که این موضوع خود به عنوان یک عامل اساسی منفی، بخش تجارت خارجی و به ویژه صادرات کشور را متاثر ساخته است.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که روند واردات گمرکی نیز در طول دهه ۱۳۸۰ صعودی بوده است. در این دوره زمانی، واردات کشور به طور متوسط ۴۲٫۲۷ میلیارد دلار بوده و سالیانه ۱۵٫۵۱ درصد رشد کرده است. افزایش درآمدهای ارزی و اعمال سیاست تثبیت نرخ ارز در کنار کاهش بسیاری از محدودیت‌های اعمال شده بر واردات و اتخاذ سیاست‌های سهل‌گیرانه‌تر، رشد چشمگیر واردات در دهه ۱۳۸۰ را موجب شده است. از آغاز دهه ۱۳۹۰ اما روند واردات کشور با نوسان همراه شده و نرخ رشد واردات بین منفی ۲۰٫۷۳ تا ۴۹٫۴۶ درصد متغیر بوده است. متوسط سالیانه واردات در این‌بازه زمانی (یعنی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹) برابر با ۴۷٫۷۱ میلیارد دلار و نرخ رشد متوسط آن منفی ۳٫۲۵ درصد بوده که این امر به وضوح کاهش رشد واردات را نسبت به دوره زمانی مشابه قبل نشان می‌دهد. همچنین در رابطه با اثرگذاری نرخ ارز حقیقی بر واردات، انتظار می‌رود که افزایش نرخ ارز حقیقی به کاهش واردات منجر شود، اما آمارهای ثبت‌شده در این خصوص نشان می‌دهد که هرچند رشد واردات کاهش یافته، ولی در دوره زمانی پس از تحریم تنها چهار گروه محصولات معدنی، پوست خام و چرم، مروارید و سنگ‌های گرانبها و گسره فلزات معمولی با کاهش واردات روبه‌رو شده‌اند. در مقابل، میزان واردات در ۱۶ گروه باقیمانده افزایش یافته است. چنین نتیجه‌ای دربر دارنده این پیام است که هرچند افزایش نرخ ارز حقیقی به عنوان یک عامل اساسی در تضعیف واردات و تقویت مزیت رقابتی کالاهای داخلی نقش دارد، اما ناکارآمدی سیاست‌های تجاری و پایین بودن مزیت نسبی برخی از محصولات داخلی نیز از جمله مواردی هستند که میزان واردات کشور را متاثر ساخته و موجب می‌شوند با وجود افزایش نرخ ارز حقیقی، میزان محصولات وارداتی به کشور همچنان بالا باشد. نهایتا مقایسه عملکرددها در دو دوره زمانی قبل و بعد از تحریم نشان می‌دهد که در هر دو دوره متوسط واردات سالیانه بیشتر از میزان صادرات است. در مقاطعی بهبود یافته است. تراز تجاری در سال‌های ۱۳۹۴، ۱۳۹۵، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۷ مثبت بوده است. اگرچه در دهه ۱۳۹۰ و همزمان با عدم ثبات ارزی کشور، ارزش دلاری صادرات و واردات نسبت به دوره اول افزایش یافته، اما نرخ رشد هر دوی این متغیرها به طور قابل توجهی کاهش پیدا کرده است. بر همین اساس هرچند در خلال دو دهه اخیر، ارزش کلی صادرات کشور به طور متوسط از ۱۳٫۶۶ میلیارد دلار به ۳۸٫۳۱ میلیارد دلار افزایش یافته، اما در همین مدت رشد صادرات کشور با کاهش قابل توجهی مواجه شده و از متوسط رشد ۳۳٫۱۸ درصدی در دهه ۱۳۸۰ به رشد ۳٫۷۳ درصدی در دهه ۱۳۹۰ کاهش یافته است. در رابطه با واردات نیز نرخ رشد از ۱۵٫۵۱ درصد در دوره اول به منفی ۳٫۲۵ درصد در دوره دوم کاهش داشته است.

«فرصت امروز» چالش‌های «قانون بانک مرکزی» را بررسی می‌کند

اصلاحات بانکی در تنگنا

این طرح می‌داند و با اشاره به سنگ بزرگ «قانون بانک مرکزی» به روزنامه «فرصت امروز» می‌گوید: «از چند سال پیش با پیگیری جمعی

از نمایندگان مجلس، طرحی نسبتا طولانی با عنوان «بانکداری جمهوری اسلامی ایران» تهیه شد و در دستور کار مجلس قرار گرفت؛ طرحی که البته از انتقاد بسیاری از کارشناسان بانکی و محافل کارشناسی مصون نماند. یکی از این ایرادات، طولانی‌بودن طرح مورد اشاره بود و به همین خاطر، دست‌اندرکاران امر رضایت دادند که بخشی از این طرح راجع به ساختار و شرح وظایف قانونی بانک مرکزی به طور جداگانه تبدیل به قانون شود تا بانک مرکزی با ساختار موردنظر طراحان پای به عرصه وجود گذارد. این طرح در رفت و آمد بین مجلس و شورای نگهبان سرانجام «قانون بانک مرکزی» نام گرفت. اما همانطور که از قبل پیش‌بینی می‌شد، این طرح قانونی از ایرادات شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام مصون نماند و قانون ۶۷ ماده‌ای مصوب مجلس با ده‌ها ایراد اصولی مواجه شد.» به عقیده این پژوهشگر بانکی، «ویژگی اصلی این قانون همانا دولتی کردن کامل بانک مرکزی و سلب حضور بخش غیردولتی از عرصه سیاستگذاری بانکی از طریق حذف شورای پول و اعتبار است. همچنین ماهیت پررنگ جرم‌افزایی و تبدیل بانک مرکزی به بخشی از دادگستری و مرکزی برای حل‌وفصل اختلافات اشخاص تحت نظارت (مواد ۲۲ و ۳۵)، از دیگر ویژگی‌های قانون بانک مرکزی است.»

خطوط قرمز بانکداری بدون ربا

او سپس به «طرح بانکداری ۲» اشاره می‌کند و در مورد نقاط قوت و ضعف آن توضیح می‌دهد: «تصافا در این‌مجموعه، مباحث پرکاربرد عملیات بانکی به‌ویژه مباحث مربوط به نهادهای مکمل صنعت بانکداری و مقررات مربوط به بازسازی و انحلال موسسات اعتباری و همچنین ساختار قانونی بانک‌ها و موسسات اعتباری وضع شده است تا قانون شود. اینها از جمله نقاط قوت متن ۹۰ ماده‌ای کمیسیون اقتصادی مجلس است، اما در عین‌حال نباید از اشکالات ساختاری این متن غافل شد و آنها را نادیده گرفت؛ زیرا این اشکالات می‌توانند به معضل نظام بانکداری در آینده تبدیل شوند. باید به این نکته توجه داشت که موضوع مهم در صنعت بانکداری همانند سایر زمینه‌ها، قابلیت اجرایی این‌گونه قوانین در شبکه بانکی کشور است، وگرنه قانون غیرقابل‌اجرا به صورت مجموعه قوانین بی‌خاصیت مترتب بر آن می‌افزاید: «قانون عملیات بانکی بدون ربا عاری از ربا باشد، بنابراین قوانین مربوط به حوزه عملیات بانکی باید قبل از تصویب نهایی مورد پذیرش مراجع عظام تقلید قرار بگیرد تا شبکه بانکی کشور در مرحله اجرا متهم به رباخواری نشود.»

«نظافتیان» در مورد عملکرد بانکداری بدون ربا در چهار دهه گذشته و ملاحظات شرعی مترتب بر آن می‌افزاید: «قانون عملیات بانکی بدون ربا با هدف حذف ربا از سیستم بانکی کشور، فصلی نو در بانکداری بدون ربا گشود و بانکداری ایرانی را دچار تحولات ساختاری کرد. این قانون بدون آنکه بر ضوابط معاملات شرعی رایج در شبکه بانکی کشور، نام «بانکداری اسلامی» بگذارد، خطوط قرمز عملیات بانکی ربوی را در روابط حقوقی بین

تلفن مستقیم: ۸۶۰۷۳۳۹۰

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

آینده مه‌آلود بانکداری ایرانی

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

اصلاحات بانکی در تنگنا

